

WIE BETAALT DE REKENING VAN
SCHOKBESTENDIG WATERBEHEER?

GRONINGEN BEEFT EN DAALT!

Tekst Hans Oerlemans | Beeld iStockphoto

Het Eemskanaal van Groningen naar Delfzijl ligt meters hoger dan het flankerend polderland. Boten varen boven je hoofd als je aan de voet van de dijk rijdt. Dit is de drukste vaarroute van het noorden. In de dijk ligt bovendien een persleiding om het rioolwater van de stad Groningen naar de waterzuivering van Garmerwolde te voeren. Allemaal vitale functies en dat midden in het aardbevingsgebied. Stel dat de dijk het begeeft. Grote delen van de provincie en de stad Groningen zouden onderlopen. Breekt ook de persleiding, dan komt er nog een stevige milieuramp bij.

Hoe realistisch is dit scenario? "Serieus genoeg om er rekening mee te houden", stelt Bert Middel, sinds 2012 dijkgraaf van het waterschap Noorderzijlvest. "We moeten afgaan op wat deskundigen ons vertellen. Een beving van 5,0 op de schaal van Richter valt niet uit te sluiten. De zwaarste schok tot nu toe was 3,6. Maar die getallen zeggen niet zoveel. Je moet ook kijken naar het type bodem, de diepte van de beving en de grondversnelling op het maaiveld, dat is het schudden van de bodem. Hoe dichterbij de oppervlakte hoe meer risico op schade.

De gaskraan verder dicht en de geldkraan verder open. Dat is – kort samengevat – wat Groningen van de NAM verlangt. Ook waterschappen en drinkwaterbedrijven worden geconfronteerd met de risico's van aardbevingen. Waterschap Noorderzijlvest moet bijvoorbeeld fors investeren om vele kilometers waterkeringen aardbevingsbestendig te maken. En wie betaalt dat? Pas heel recent toonde de NAM zich bereid hieraan mee te betalen.

Dat is de situatie in Groningen. Het gaat hier om snelle, relatief ondiepe bevingen. We mogen geen enkel risico nemen. Als een dijk breekt, loopt ook de gaswinning gevaar. Het enige voordeel daarvan is dat de rest van Nederland dan ook ineens weet waar Groningen ligt..."

WITTEWIERUM EN WOLTERSUM

Noorderzijlvest heeft een programma opgesteld om tot 2020 in fasen de dijkvakken langs het Eemskanaal te versterken en de persleiding te beschermen met damwanden. In 2014 is het eerste, meest kwetsbare traject aangepakt ter hoogte van Wittewierum en Woltersum. De NAM moet hieraan meebetalen, omdat het een preventieve dijkversterking betreft wegens risico op aardbevingen.

Op 30 november kon Bert Middel zijn algemeen bestuur eindelijk melden dat de NAM over de burg komt met een bijdrage van 8,3 miljoen euro voor de versterking van de Eemskanaaldijk. Daarmee komt een einde aan jarenlang gesteggel over de kosten en de toegepaste >

ARBITER VOOR COMPLEXE SCHADES

Schade constateren is nog redelijk eenvoudig, maar de oorzaak vaststellen, dat is pas ingewikkeld. Waar komt die scheur of verzakking door? Bovendien kunnen diverse factoren elkaar beïnvloeden, zoals een slechte fundering, een slappe bodem en een beving. Soms vermoeden burgers of bouwinspecteurs dat een peilbesluit van het waterschap in combinatie met een aardbeving oorzaak is van schade aan huizen. In dat geval is sprake van een complex schadegeval.

De waterschappen Noorderzijvest en Hunze en Aa's hebben zich onlangs aangesloten bij de geschillenregeling van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Als er mogelijk een relatie is tussen bevingsschade en een peilbesluit, dan kan de zaak nu aan de Arbiter Aardbevingsschade worden voorgelegd. De waterschappen houden zich in beginsel aan de uitspraken. Voortaan hoeven gedupeerden geen afzonderlijke schadeprocedure meer te starten bij het waterschap. Dat maakt de zaak voor de vaak al zwaar beproefde burger iets minder ingewikkeld en tijdrovend.

technieken. Middel: "Tegenover de bevolking konden we het niet maken om dit project uit te stellen in afwachting van overeenstemming met de NAM over alle punten en komma's van het bestek. Dan ben je zo jaren verder. *Nait soezen moar broezen*, zoals we in Groningen zeggen."

VERWEKEN ZEEDIJK

In totaal gaat Noorderzijvest circa 40 kilometer zeedijk en 75 kilometer regionale keringen versneld versterken. Deze zomer kreeg een consortium van Boskalis en KWS opdracht twaalf kilometer zeedijk tussen Eemshaven en Delfzijl aan te pakken. De huidige dijk voldoet hier niet aan de nieuwe normen die in 2017 ingaan. Een sterke noordwester storm kan het water in de Dollard tot gevaarlijke hoogte opstuwen.

Het project is versneld met het oog op aardbevingsgevaar. Grootste risico daarbij is verweking van de ondergrond. Als de aarde gaat trillen, kan een stabiel zandlichaam veranderen in een soort drijfzand. De nieuwe dijk wordt hoger en breder en moet een beving van 5,0 op de schaal van Richter probleemloos kunnen doorstaan. Net als elders in het land gaat de dijkversterking ook hier gepaard met investeringen in natuur en recreatie (wandel- en fietspaden, stadsstrand Delfzijl).

Grote vraag is nu: welk deel van de totale investering van 180 miljoen euro is waaraan toe te rekenen? Wat is regulier onderhoud? Wat is noodzakelijk gezien de nieuwe normen voor hoogwaterveiligheid? Wat zijn de kosten van investeringen voor natuur en recreatie? En wat is daarbovenop de extra investering om de dijk aardbevingsbestendig te maken? Na stroeve onderhandelingen heeft de NAM een bijdrage van maximaal 50 miljoen euro toegezegd.

Bert Middel: "Het heeft erg lang geduurd. Onze inzichten werden gesteund door de onafhankelijke review-commissie ingesteld door het ministerie van Infrastructuur en Milieu en het Hoogwater Beschermingsplan. Maar deze commissie doet geen bindende uitspraken. Mede

AARDE BEEFT, TRILT ÉN DAALT

Alle aandacht gaat uit naar de bevingen, maar de gaswinning doet de aarde niet alleen zijwaarts, maar ook neerwaarts bewegen. In Loppersum en omgeving is de bodem in vijftig jaar tijd al 32 centimeter gedaald. Naar verwachting komt daar nog zeker 15 centimeter bij. Het is een geleidelijk proces. Schade aan gebouwen treedt dan ook nauwelijks op, maar de gevolgen voor de waterhuishouding zijn groot. Peilbesluiten moeten de bodemdaling volgen om te voorkomen dat gebieden te drassig worden voor landbouw en andere bestemmingen. Het stelsel van boezemwateren, kaden, stuwen, sluizen en gemalen komt steeds hoger te liggen ten opzichte van de omgeving en dient hierop te worden aangepast.

Al in 1984 hebben de NAM, de provincie en het Rijk de commissie Bodemdaling door Aardgaswinning ingesteld. De opdracht is te bepalen welke maatregelen nodig zijn om schade door bodemdaling te voorkomen en/of te beperken en wat de kosten hiervan zijn. De NAM betaalt de rekening. In dit geval is er wél algemene waardering voor de afwikkeling van claims. Zo heeft waterschap Hunze en Aa's al in 2000 een groot nieuw gemaal kunnen bouwen in Termunterzijl aan de Eems. Nodig om de groeiende hoeveelheid overtollig water te verwerken en de toenemende hoogteverschillen te overbruggen.

‘Het is glashelder waar de oorzaak ligt en wie aan de knoppen draait’

dankzij de inzet van Hans Alders, de Nationaal Coördinator Groningen zijn we er nu toch uitgekomen.”

HUNZE EN AA'S

Het goede nieuws uit Groningen is dat het aantal en de kracht van de bevingen de laatste tijd zijn afgenomen. Zeer waarschijnlijk is er een verband met het terugschroeven van de gaswinning. Bij Loppersum zijn alle gasputten inmiddels afgesloten.

Daar staat tegenover dat de NAM meer gas gaat winnen uit kleinere putten aan de randen van het Groningerveld. Dit is voor een deel het werkgebied van waterschap Hunze en Aa's. Anders dan het aangrenzende Noorderzijlvest heeft dit waterschap nog geen preventieve dijkversterkingen uitgevoerd of aanbesteed.

Henk van der Leij is specialist Kering en Veiligheid bij Hunze en Aa's. "Nee, de aardbevingen leggen bij ons tot nu toe nog geen zware druk op de organisatie. Het is gewoon een probleem erbij. Veruit het belangrijkste blijft toch de reguliere beoordeling van de boezemkaden. Dat zijn onze meest kwetsbare keringen in tijden van hoog water en extreme neerslag. Wel houden we na zwaardere bevingen uit voorzorg extra dijkspecties."

Blijven de risico's goed beheersbaar, ook op lange termijn? "Dat zal allemaal nog moeten blijken. Zeker nu de NAM heeft besloten om meer gas te winnen in het zuidelijk deel van het Groningerveld. Dan komt het voor ons letterlijk dichterbij. Hunze en Aa's pleit net als alle regionale en lokale overheden in Groningen voor verdere beperking van de gaswinning. We gaan dan ook gezamenlijk in beroep bij de Raad van State tegen het laatste gasbesluit van minister Kamp."

WATERBEDRIJF GRONINGEN

Wat merkt het Waterbedrijf Groningen van de bevingen? "We hebben nog geen aantoonbaar verband geconstateerd

tussen schades aan het leidingnet en aardebevingen," zegt Mark Schaap, manager Technologie. "Maar dat sluit niet uit dat dit soort schades zich al wel hebben voorgedaan of nog gaan voordoen. Wij zijn in gesprek met de NAM over een onderzoek naar de invloed van een maximaal te verwachten beving op onze leidingen. Volgens het KNMI is dat een beving van 5,0 op de schaal van Richter. Hoeveel leidingbreuken zou dat tot gevolg kunnen hebben? Het wordt een ingewikkeld onderzoek, waarbij je met veel factoren rekening moet houden, zoals de grondopbouw, het materiaal van de leidingen, de duur van de trilling, de verweking van de ondergrond en het afschuiven van taluds. Dat zal tot heel diverse uitkomsten leiden. Kennis over aardbevingen elders in de wereld laat zich helaas niet één op één vertalen naar de Groningse situatie. Dit is onontgonnen terrein."

Alle nieuwe infrastructuur gaat het waterbedrijf voortaan aardbevingsbestendig uitvoeren. Daar bestaan echter nog geen Nederlandse normen voor. Mark Schaap: "Per project beslissen we hoe te anticiperen op aardbevingen. Onze opdracht is 24/7 water te leveren tegen verantwoorde kosten. Daar staan we voor. Als het risico op aardbevingen extra maatregelen nodig maakt, dan zijn de extra kosten voor rekening van de NAM. De burger van Groningen mag hiervoor niet opdraaien. Dat spreekt voor zich."

Bert Middel sluit zich daar graag bij aan. "Het waterschap is er voor de inwoners. Alles wat we hier doen, staat in het teken van hun veiligheid en bestaanszekerheid. De aardbevingen overkomen ons, maar ze zijn geen natuurverschijnsel. Het is glashelder waar de oorzaak ligt en wie aan de knoppen draait. Je zou een iets royalere houding mogen verwachten van de NAM, een joint-venture van twee mega-multinationals: Shell en ExxonMobil. Ze wringen zich momenteel in allerlei bochten om het dividend voor hun aandeelhouders veilig te stellen. Maar hoe zit het met de veiligheid van de Groningers?" |